

HASTA HAKLARI - HEKİM HAKLARI

Prof. Dr. Aydın Ece
Dicle Ü Tıp Fak
Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

DO YOU KNOW YOUR RIGHTS?

PATIENT RIGHTS

ACCESS TO CARE

You have a right to access health care

SAFETY

You have a right to receive safe and high quality care

RESPECT

You have a right to be shown respect, dignity and consideration

COMMUNICATION

You have a right to be informed about services, treatment, options and costs in a clear and open way

PARTICIPATION

You have a right to be included in decisions and choices about your care

PRIVACY

You have a right to privacy and confidentiality of your personal information

COMMENT

You have a right to comment on your care and to have your concerns addressed

PARENTAL RIGHTS

You can exercise your rights as a parent or guardian of a child

PATIENT RESPONSIBILITIES

ADVANCE CARE DIRECTIVE / POWER OF ATTORNEY / GUARDIANSHIP

Please inform your health professional if you have a current Advance Care Directive or Power of Attorney for any health or personal matters, or if you are subject to a guardianship order

SAFETY

Tell us of your safety concerns

RESPECT

Consider the wellbeing and rights of others

COMMUNICATION

Provide information regarding your medical history and ask questions

PARTICIPATION

Follow your treatment, cooperate and participate where able

PAY FEES

You should promptly pay the fees of the hospital and your attending doctor

COMPLAINT / FEEDBACK

You should direct any complaint to a staff member or the manager so that immediate and appropriate action can be taken to remedy your concern

HOW TO MAKE A COMPLAINT OR COMPLIMENT

You should contact the manager or person in charge for problems experienced during your stay.

If you would like to speak to someone outside the department please telephone Sydney Adventist Hospital (internally) on ext: 9888 or (externally) on 9487 9888 and ask to speak to the Assistant Director of Nursing. You can also contact our Quality Management department on 9487 9744.

For further information, please refer to the Patient Rights and Responsibilities Brochure, the Patient Information Booklet or contact a staff member.

Sydney Adventist Hospital supports the Australian Charter of Healthcare Rights and welcomes your feedback.

August 2010

The purpose of the Patients' Charter is to explain both your Rights and Responsibilities when you use the services of any of Hong Kong's public hospitals. Knowing and understanding your rights and responsibilities will make your relationship with health care providers a mutually beneficial one.

The Charter sets out the ways in which the community and the hospitals work as partners in a positive and open relationship with a view to enhancing the effectiveness of the health care process.

RIGHTS

Right to Medical Treatment

The right to receive medical advice and treatment which fully meets the currently accepted standards of care and quality.

The currently accepted standards are those adopted by a responsible body of the profession in the light of accepted contemporary medical practice.

Right to Information

The right to information about what health care services are available, and what charges are involved.

This information should be readily available to you in the hospitals.

The right to be given a clear description of your medical condition, with diagnosis, prognosis (i.e. an opinion as to the likely future course of any illness), and of the treatment proposed including common risks and appropriate alternatives.

You have the right to information which

The right to know the names of any medication to be prescribed, and its normal actions and potential side-effects given your condition.

Drug labelling has been fully implemented in all public hospitals since 1994. This provides information on medicines being prescribed to you.

The right of access to medical information which relates to your condition and treatment.

This right enables you to participate in decisions relevant to your treatment and facilitates continuity of health care. Provision of the information will be according to the practices and operational procedures of hospitals.

Right to Choices

The right to accept or refuse any medication, investigation or treatment, and to be informed of the likely consequences of doing so.

Your wishes to accept or refuse medication, treatment or investigation will be respected. However, you should have a clear understanding of the implications of such refusal.

The right to a second medical opinion.

In public hospitals you are in fact being looked after by a team of clinicians and therefore enjoy the benefit of medical opinion from more than one medical practitioner. But if you feel the need to seek another opinion from practitioners in the private sector, you have the right to do so on your own initiative outside the public

The right to choose whether or not to take part in medical research programmes.

Your written consent is required for you to take part in any medical research programmes conducted by public hospitals. All aspects of such programmes will be clearly explained to you beforehand.

Right to Privacy

The right to have your privacy, dignity and religious and cultural beliefs respected.

Your personal belief and wishes will be respected provided the observance is not at the expense of other patients or health care providers' rights. Due to historical reasons, there are varying standards of facilities and physical settings in different hospitals. But every effort will be made to meet minimum standards to protect your privacy.

The right to have information relating to your medical condition kept confidential.

In general, medical information pertaining to your conditions will not be released to other parties without your expressed consent.

Right to Complaint

The right to make a complaint through channels provided for this purpose by the Hospital Authority, and to have any complaint dealt with promptly and fairly.

At every hospital or clinic, there is a Patient Relations Officer to whom you can make formal complaints either verbally or in writing. The complaints will be investigated and followed up by appropriate personnel. You will receive a substantive reply to any complaint within a reasonable period of time, together

İnsan Hakları

4

- Başka hiçbir niteliğe bakılmaksızın kişilerin (ve toplulukların) **sadece insan olmaları sıfatıyla** sahip oldukları düşünülen, tanınması istenen ya da tanınan temel hak ve özgürlüklerdir.

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ

5

- 1948 yılında ilan edilen **insan hakları evrensel bildirgesi** bütün devletlerin, dinlerin, kültür biçimlerinin... ötesinde insanla ilgili bir evrensellik düşüncesini temeline almıştır.

ALL HUMAN BEINGS ARE BORN FREE AND EQUAL

[extract from the Universal Declaration of Human Rights]

- 10.Aralık.1948 günü Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda benimsenen bu metinle “insanlık ailesinin bütün üyeleri” nin medeni, siyasal, iktisadi, toplumsal ve kültürel hakları ilan edilmiştir.

- **Bildirgenin 25. maddesi doğrudan sağlık hakkıyla ilgilidir:**

7

- “Her insan gerek kendinin, gerekse ailesinin sağlık ve huzurunu güvenceye alacak bir yaşam düzeyine; özellikle yiyecek, giyecek, konut, tıbbi bakım ve benzeri sosyal hizmetlere; işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ya da iradesi dışında geçim olanaklarından yoksun kaldığı durumlarda güvenlik hakkı vardır.
- Analar ve çocuklar özel bakım ve yardım görme hakkına sahiptirler.
- **Tüm çocuklar**, ister evlilik içinde isterse evlilik dışında doğmuş olsunlar, **aynı sosyal güvenliklikten yararlanırlar”**.

- Hem **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi** gibi genel, hem de **Dünya Hekimler Birliği Bildirgeleri** gibi tıbbi özel konulara ayrılmış metinlerden de anlaşılacağı gibi, bu metinlerin ortak özelliği **bireyin haklarının merkeze yerleştirilmiş olması**dır.
- **“Hasta Hakları”** bireylerin geçirdikleri / geçirmekte oldukları **hastalıkları dolayısıyla** tanı, tedavi, rehabilitasyon, izleme... aşamalarını içeren süreçte sözü edilebilecek haklardır.

HASTA HAKLARI

9

- **Esas olarak insan hakları**nın sağlıkla ilgili kısmı olarak Hasta Hakları, hekim-hasta ilişkisinden kaynaklanmaktadır.
- Buradaki asıl sorun kişilik **haklarının çiğnenmesinin önlenmesidir**.
- Bu hak hastanın kişilik haklarına zarar getirecek tutum ve davranışlardan hekimin kaçınmasını gerektirir

Amerikan Hastane Birliği'nin Hasta Hakları Bildirisi,1972

10

- 1- Hastanın, saygılı ve onuruna yakışır bir **tedavi görme hakkı** vardır.
- 2- Hastanın anlayacağı şekilde, hastalığı ile ilgili, teşhis, tedavi, prognozu hakkında doktorundan **bilgi edinme hakkı** vardır.
- 3- Hastanın, herhangi bir tıbbi işlem ya da tedaviye başlanılmadan önce **onamının alınmasını bekleme hakkı** vardır.
- 4- Hastanın, yasaların izin verdiği ölçülerde **tedaviyi reddetme** ve bunun sonucunda **ortaya çıkabilecek sorunlardan haberdar olma hakkı** vardır.

- Hastanın kendi **tıbbi bakımı ile ilgili programı ve özel yaşamını ilgilendiren her şeyi bilme hakkı** vardır.
- Hastanın sağlığı ile ilgili **kayıt ve görüşmelerin gizli tutulmasını** isteme hakkı vardır.
- Hastaların hastanede, tedaviye zarar vermediği sürece kendi **kişisel kıyafetlerini giymesi**, dini ve başka anlamlı simgeleri takma ve fiziksel muayenesi sırasında **kendi cinsinden kişilere muayene olma hakkı** vardır.

- Hastanın hastanenin kapasitesi ölçülerinde **hizmet bekleme** hakkı vardır.
- Hastane, vakanın durumuna göre, hastayı **bir başka hastaneye sevk** edebilmelidir.
- Böyle durumlarda **önce** sevk edilecek kuruma hasta ile ilgili **bilgiler verilecek**, sonra nakledilecektir.
- Hastanın nakli öncesi ilgili kurumun bu **nakli kabul etmesi** gerekir.

- Hastanın kendi bakımını ilgilendirdiği oranda, bulunduğu hastanenin başka sağlık kurumları ya da eğitim kurumları ile olan ilişkileri konusunda **bilgi sahibi olma hakkı** vardır.
- Hastanın kendi **tedavisi ile** ilgili mesleki ilişkisi olan **kişilerin isimlerini bilme hakkı** vardır.
- Hastanın önceden **randevu saatlerini** ve sağlık personelinin nerede bulabileceğini **bilme hakkı** vardır.

- Hastanın **taburcu edildikten sonra** kendi hekimi tarafından sağlığının sürekli kontrol edilmesini sağlayacak **mekanizmanın işleyeceğini bilme hakkı** vardır.
- Hasta, ödeme kaynağı ne olursa olsun **faturayı inceleme ve bilgi edinme hakkına** sahiptir.

- Hastane, hastanın tedavisini etkileyecek bir araştırma yapacak ve **denek olarak kullanacaksa** bu konuda hastaya **açıklama** yapılmalıdır.
- Ayrıca hastanın bu **araştırma projelerinde yer alıp almamaya karar verme hakkı** vardır.
- Hastanın **hastane kurallarını ve düzenlemelerini bilme hakkı** vardır.
- Hastanelerde **sağlık ekibinin eğitimi**, hastanın bir insan olduğu düşünülerek yürütülmesi gerekir.

HASTA HAKLARI

16

- Amerikan Hastane Birliği'nin Hasta Hakları Bildirisi, **1972**
- I.Dünya Tabipler Birliği Hasta Hakları Bildirgesi, Lizbon **1981**
- Avrupa'da Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi, Amsterdam **1994**
- Bali Bildirgesi, Bali **1995**

- **Geçmişte** hekimler, yaygın olarak hastanın açıkça onamını almadan hastalığa ait bilgileri alırlardı.
- **Hasta merkezli yaklaşım**; sağlığın korunmasında hastanın ihtiyaçlarının isteklerinin tercihlerinin göz önüne alınması olarak tanımlanmaktadır.
- Hasta merkezli yaklaşımda profesyonel sorumluluk kuralları gereği **doktor hastaya doğru tanıyı söyler**.
- Hekim hastayla çeşitli tedavi seçeneklerini artışıyla eksisiyle tartışarak, **tedavinin hastanın onamıyla olmasını** sağlayacaktır.

- Tedavisi hakkında karar verebilen hastalar dışında bir de **vasisinin ya da velisinin izninin** alındığı:
 - 18 yaşından küçük çocukların,
 - psikiyatrik hastalığı olanların,
 - uyuşturucu bağımlılarının, ilaç kullanımını alışkanlık haline getiren
 - akli dengesi yerinde olmayan hastaların tedavilerinde ise uygun dille hekim tarafından bilgilendirme yapılır.
- Daha sonra vasisinden aydınlatılmış onamı alınarak tedavisine başlanır.

I. Dünya Tabipler Birliği Hasta Hakları Bildirgesi

19

- Lizbon'da 1981 yılında **I. Dünya Tabipler Birliği Hasta Hakları Bildirgesi** yayınlanmıştır.
- Hasta **hekimini özgürce seçme** hakkına sahiptir.
- Hasta hiçbir dış etki altında kalmadan **özgürce klinik ve etik kararlar verebilen bir hekim** tarafından bakılabılme hakkına sahiptir.
- Hastanın yeterli ölçüde bilgilendirildikten sonra önerilen **tedaviyi kabul veya reddetme hakkı** vardır.

- Hasta, hekimden, **tıbbi ve özel** hayatına ilişkin **bilgilerin gizliliğine saygı duyulmasını** bekleme hakkına sahiptir.
- Her hastanın **onurlu bir şekilde ölme** hakkı vardır.
- Hasta uygun bir **dini temsilcinin yardımı** da dahil olmak üzere **ruhi ve manevi teselliği kabul veya reddetme** hakkına sahiptir.

Avrupa'da Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi

Amsterdam'da 28-30 Mart 1994 yılında yayınlanmıştır.

- 1- Sağlık Bakımında (Hizmetlerinde) İnsan Hakları ve Değerleri
- 2- Bilgilendirme
- 3- Onam (Rıza)
- 4- Mahremiyet ve Özel Hayat
- 5- Bakım ve Tedavi
- 6- Başvuru

Bali Bildirgesi

22

- Dünya Hekimler Birliği, Eylül 1995’de Bali’de yapılan toplantı sonucu Bali Bildirgesi’ni yayınlamıştır.

Bali Bildirgesi

23

- 1- Kaliteli Tıbbi Bakım Alma Hakkı
- 2- Seçme Özgürlüğü Hakkı
- 3- Kendi yazgısını Saptama Hakkı
- 4- Bilinci Kapalı Hasta
- 5- Yasal Olarak yeterli Olmayan Hasta
- 6- Hastanın İstemine Karşı Uygulamalar
- 7- Bilgilenme Hakkı
- 8- Gizlilik Hakkı
- 9- Sağlık eğitimi hakkı
- 10- Onurunu Koruma Hakkı
- 11- Dini Yardım Alma Hakkı

Türkiye’de Hasta Hakları

- **1219 Sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarz-ı İcrasına Dair Kanun- 1928**
70. madde onam (rıza) alma zorunluluğu
- **Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi- 1960**
Sır saklama, hastanın hekimi seçmesi, insanlarda deney, hastanın bilgilendirilmesi, hekimin tedaviden çekilmesi
- **224 Sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Yasası-1961**
- **2238 Sayılı Organ ve Doku Alınması Aşılınması ve Nakli Hakkında Kanun-1979**
- **2827 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun-1983**
- **İlaç Araştırmaları Hakkında Yönetmelik-1993**
- **Hasta Hakları Yönetmeliği-1 Ağustos 1998**

Hasta Hakları Yönetmeliği

25

- Sağlık Hizmetlerinden Faydalanma Hakkı
- Sağlık Durumu İle İlgili Bilgi Alma Hakkı
- Hasta Haklarının Korunması
- Tıbbi Müdahalede Hastanın Rızası
- Tıbbi Araştırmalar
- Diğer Haklar
- Sorumluluk ve Hukuki Korunma Yolları

İlkeler

Madde 5- Sağlık hizmetlerinin sunulmasında aşağıdaki ilkelere uyulması şarttır:

- a) Bedeni, ruhi ve sosyal yönden **tam bir iyilik hali içinde yaşama hakkının**, en temel insan hakkı olduğu, hizmetin her safhasında daima göz önünde bulundurulur.
- b) Herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkını haiz olduğu ve hiçbir merci veya kimsenin bu hakkı ortadan kaldırmak yetkisinin olmadığı bilinerek, hastaya insanca muamelede bulunulur.
- c) Sağlık hizmetinin verilmesinde, hastaların, ırk, dil, din ve mezhep, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç ve ekonomik ve sosyal durumları ile sair **farklılıkları dikkate alınamaz**. Sağlık hizmetleri, herkesin kolayca ulaşabileceği şekilde planlanıp düzenlenir.
- d) Tıbbi zorunluluklar ve kanunlarda yazılı haller dışında, rızası olmaksızın kişinin vücut bütünlüğüne ve diğer kişilik haklarına dokunulamaz.
- e) Kişi, rızası ve Bakanlığın **izni olmaksızın tıbbi araştırmalara tabi tutulamaz**.
- f) Kanun ile müsaade edilen haller ile tıbbi zorunluluklar dışında, hastanın **özel hayatının ve aile hayatının gizliliğine** dokunulamaz.

Sağlık Hizmetlerinden Adalet ve Hakkaniyete Uygun Olarak Faydalanma

27

Madde 6- Hasta, adalet ve hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde sağlıklı yaşamının teşvik edilmesine yönelik faaliyetler ve koruyucu sağlık hizmetleri de dahil olmak üzere, sağlık hizmetlerinden ihtiyaçlarına uygun olarak faydalanma hakkına sahiptir. Bu hak, sağlık hizmeti veren bütün kurum ve kuruluşlar ile sağlık hizmetinde görev alan personelin adalet ve hakkaniyet ilkelerine uygun hizmet verme yükümlülüklerini de içerir.

- **Bilgi İsteme**

Madde 7- Hasta, **sağlık hizmetlerinden nasıl faydalanabileceği konusunda bilgi isteyebilir**. Bu hak, hangi sağlık kuruluşundan hangi şartlara göre faydalanılabileceğini, sağlık kurum ve kuruluşları tarafından verilen her türlü hizmet ve imkanın neler olduğunu ve müracaat edilen kuruluştaki verilen sağlık hizmetlerinden faydalanma usulüne öğrenme haklarını da kapsar.

- Bütün sağlık kurum ve kuruluşları, hastayı birinci fıkra uyarınca bilgilendirmek için **yeterli teknik donanımı haiz birimi oluşturmak**; bu birimde, hastaya kesin ve yeterli bilgi verebilecek nitelik ve ehliyete sahip personeli daimi olarak istihdam etmek ve hastanın ihtiyacı olan birimlere kolayca ulaşabilmesini temin etmek üzere, kuruluşun uygun yerlerinde bilgilendirici tabela, broşür ve işaretler bulundurmak gibi tedbirleri almak zorundadırlar.

- **Sağlık Kuruluşunu Seçme ve Değiştirme**

Madde 8- Hasta; tabi olduğu mevzuatın öngördüğü usul ve şartlara uyulmak kaydı ile, **sağlık kurum ve kuruluşunu seçme ve seçtiği sağlık kuruluşunda verilen sağlık hizmetinden faydalanma hakkına** sahiptir. Mevzuat ile belirlenmiş sevk sistemine uygun olmak şartı ile hasta **sağlık kuruluşunu değiştirebilir**. Ancak, kuruluşu değiştirmenin hayati tehlikeye yol açıp açmayacağı ve hastalığının daha da ağırlaşp ağırlaşmayacağı hususlarında hastanın tabip tarafından aydınlatılması ve hayati tehlike bakımından sağlık kuruluşunun değiştirilmesinde tıbben sakınca görülmemesi esastır.

Acil vak'alar dışında, herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olup da mevzuatın öngördüğü **sevk zincirine uymayanlar aradaki ücret farkını kendileri karşılar**. Hastanın sağlık kuruluşunda kalmasında tıbben fayda bulunmayan veya bir başka sağlık kuruluşuna nakli gerekli olan hallerde, durum hastaya veya 15 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen kişilere açıklanır. Nakilden önce, gereken bilgiler nakil talebinde bulunulan veya tıbben uygun görülen sağlık kuruluşuna, sevk eden kuruluş veya mevzuatla belirlenen yetkililerce verilir. Her iki durumda da hizmetin aksamadan ve kesintisiz olarak verilmesi esastır.

Personeli Tanıma, Seçme ve Değiştirme

- **Madde 9-**
- Hastaya talebi halinde, kendisine **sağlık hizmeti verecek veya vermekte olan tabiplerin ve diğer personelin kimlikleri, görev ve unvanları hakkında bilgi verilir.**
- Mevzuat ile belirlenmiş usullere uyulmak şartı ile hastanın, kendisine sağlık hizmeti verecek olan **personeli serbestçe seçme, tedavisi ile ilgilenen tabibi değiştirme ve başka tabiplerin konsültasyonunu istemek hakkı** vardır.
- Personeli seçme, tabibi değiştirme ve konsültasyon isteme hakları kullanıldığında, mevzuat ile belirlenen **ücret farkı**, bu hakları kullanan **hasta tarafından karşılanır.**

Öncelik Sırasının Belirlenmesini İsteme

31

Madde 10- Sağlık kuruluşunun hizmet verme imkanlarının yetersiz veya sınırlı olması sebebiyle sağlık hizmeti talebi zamanında karşılanamayan hallerde, **hastanın, öncelik hakkının tıbbi kriterlere dayalı ve objektif olarak belirlenmesini istemek hakkı** vardır.

Acil ve adli vak'alar ile yaşlılar ve özürlüler hakkında öncelik sırasının belirlenmesinde ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

- **Tıbbi Gereklere Uygun Teşhis, Tedavi ve Bakım**

Madde 11- Hasta, modern tıbbi bilgi ve teknolojinin gereklerine uygun olarak teşhisinin konulmasını, tedavisinin yapılmasını ve bakımını istemek hakkına sahiptir.

Tababetin ilkelerine ve tababet ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı veya aldatıcı mahiyette teşhis ve tedavi yapılamaz.

- **Tıbbi Gereklilikler Dışında Müdahale Yasağı**

Madde 12- **Teşhis, tedavi veya korunma maksadı olmaksızın**, ölüme veya hayati tehlikeye yol açabilecek veya vücut bütünlüğünü ihlal edebilecek veya akli veya bedeni mukavemeti azaltabilecek hiçbir şey yapılamaz ve talep de edilemez.

- **Ötenazi Yasası**

Madde 13- Ötenazi yasaktır.

Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, hayat hakkından vazgeçilemez. Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahi, kimsenin hayatına son verilemez.

- **Tıbbi Özen Gösterilmesi**

Madde 14- Personel, hastanın durumunun gerektirdiği tıbbi özeni gösterir.

Hastanın hayatını kurtarmak veya sağlığını korumak mümkün olmadığı takdirde dahi, ıstırabını azaltmaya veya dindirmeye çalışmak zorunludur.

Sağlık Durumu İle İlgili Bilgi Alma Hakkı

34

- **Genel Olarak Bilgi İsteme**

- Madde 15- Hasta; sağlık durumunu, kendisine uygulanacak tıbbi işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncaları, alternatif tıbbi müdahale usulleri, tedavinin kabul edilmemesi halinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları **ve hastalığın seyri ve neticeleri konusunda sözlü veya yazılı olarak bilgi istemek hakkına sahiptir.**

Sağlık durumu ile ilgili gereken bilgiyi, bizzat hasta veya hastanın küçük, temyiz kudretinden yoksun veya kısıtlı olması halinde velisi veya vasisi isteyebilir. Hasta, sağlık durumu hakkında bilgi almak üzere bir başkasına da yetki verebilir. Gerek görülen hallerde yetkinin belgelendirilmesi istenilebilir.

Hasta, tedavisi ile ilgilenen tabip dışında bir başka tabipten de sağlık durumu hakkında bilgi alabilir.

- **Kayıtları İnceleme**

Madde 16- Hasta, sağlık durumu ile ilgili bilgiler bulunan **dosyayı ve kayıtları**, doğrudan veya vekili veya kanuni temsilcisi vasıtası ile **inceleyebilir ve bir suretini alabilir**. Bu kayıtlar, sadece hastanın tedavisi ile doğrudan ilgili olanlar tarafından görülebilir.

- **Kayıtların Düzeltilmesini İsteme**

Madde 17- Hasta; sağlık kurum ve kuruluşları nezdinde bulunan **kayıtlarında eksik, belirsiz ve hatalı tıbbi ve şahsi bilgilerin tamamlanmasını, açıklanmasını, düzeltilmesini** ve nihai sağlık durumu ve şahsi durumuna uygun hal'e getirilmesini **isteyebilir**.

Bu hak, hastanın sağlık durumu ile ilgili raporlara itiraz ve aynı veya başka kurum ve kuruluşlarda sağlık durumu hakkında **yeni rapor düzenlenmesini isteme haklarını** da kapsar.

- **Bilgi Vermenin Usulü**
- **Madde 18-** Bilgi, gerektiğinde tercüman kullanılarak, hastanın anlayabileceği şekilde, **tıbbi terimler mümkün olduğunca kullanılmadan, tereddüt ve şüpheyeye yer verilmeden** ve hastanın ruhi durumuna uygun ve nazik bir ifade ile verilir.

Bilgi Verilmesi Caiz Olmayan ve Tedbir Alınması Gereken haller

37

Madde 19- Hastanın **manevi yapısı üzerinde fena tesir yapmak** suretiyle hastalığın artması ihtimalinin bulunması ve hastalığın seyrinin ve sonucunun vahim görülmesi hallerinde, **teşhisin saklanması caizdir**. Hastaya veya yakınlarına, hastanın sağlık durumu hakkında bilgi verilip verilmemesi, yukarıdaki fıkrada belirtilen şartlar çerçevesinde tabibinin takdirine bağlıdır.

Tedavisi olmayan bir teşhis, ancak bir tabip tarafından ve tam bir ihtiyat içinde hastaya hissettirilebilir veya bildirilebilir. Hastanın aksi yönde bir talebinin bulunmaması veya açıklanacağı şahsın önceden belirlenmemesi halinde, böyle bir teşhis ailesine bildirilir.

- **Bilgi Verilmesini Yasaklama**

Madde 20- İlgili mevzuat hükümlerine ve hastalığın mahiyetine göre yetkili mercilerce alınacak tedbirlerin gerektirdiği haller dışında; **hasta, sağlık durumu hakkında kendisine veya ailesine veya yakınlarına bilgi verilmemesini isteyebilir.**

• Mahremiyete Saygı Gösterilmesi

• **Madde 21-** Hastanın, mahremiyetine saygı gösterilmesi esastır. Hasta mahremiyetinin korunmasını açıkça talep de edebilir. Her türlü tıbbi müdahale, hastanın mahremiyetine saygı gösterilmek suretiyle icra edilir.

Mahremiyete saygı gösterilmesi ve bunu istemek hakkı;

- a) Hastanın, sağlık durumu ile ilgili tıbbi değerlendirmelerin **gizlilik içerisinde yürütülmesini,**
- b) Muayenenin, teşhisin, tedavinin ve hasta ile doğrudan teması gerektiren diğer işlemlerin **makul bir gizlilik ortamında gerçekleştirilmesini,**

- c) Tıbben sakınca olmayan hallerde **yanında bir yakınının bulunmasına izin verilmesini,**
- d) Tedavisi ile doğrudan **ilgili olmayan kimselerin,** tıbbi müdahale sırasında **bulunmamasını,**
- e) Hastalığın mahiyeti gerektirmedikçe hastanın şahsi ve ailevi hayatına müdahale edilmemesini,
- f) **Sağlık harcamalarının kaynağının gizli tutulmasını,** kapsar.

Ölüm olayı, mahremiyetin bozulması hakkını vermez
Eğitim verilen sağlık kurum ve kuruluşlarında,
hastanın tedavisi ile doğrudan ilgili olmayanların tıbbi müdahale sırasında bulunması gerekli ise; önceden veya tedavi sırasında bunun için **hastanın ayrıca rızası alınır.**

Rıza Olmaksızın Tıbbi Ameliyeye Tabi Tutulmama

41

- **Madde 22-** Kanunda gösterilen **istisnalar hariç** olmak üzere, kimse, rızası olmaksızın ve verdiği rızaya uygun olmayan bir şekilde tıbbi ameliyeye tabi tutulamaz.

Bir suç işlediği veya buna iştirak ettiği şüphesi altında bulunan kişinin işlediği **suçun muhtemel delillerinin**, kendisinin veya mağdurun **vücudunda olduğu** düşünülen hallerde; bu delillerin ortaya çıkarılması için sanığın veya mağdurun **tıbbi ameliyeye tabi tutulması, hakim kararına bağlıdır.** Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde bu ameliye, cumhuriyet savcısının talebi üzerine yapılabilir.

Bilgilerin Gizli Tutulması

42

● **Madde 23-** Sağlık hizmetinin verilmesi sebebiyle edinilen **bilgiler**, kanun ile müsaade edilen haller dışında, **hiçbir** şekilde **açıklanamaz**.

● **Kişinin rızasına dayansa bile, kişilik haklarından bütünüyle vazgeçilmesi**, bu hakların başkalarına devri veya aşırı şekilde sınırlandırılması neticesini doğuran hallerde bilginin açıklanması, bunları açıklayanın hukuki sorumluluğunu kaldırmaz. Hukuki ve ahlaki yönden geçerli ve haklı bir sebebe dayanmaksızın hastaya zarar verme ihtimali bulunan bilginin ifşa edilmesi, personelin ve diğer kimselerin hukuki ve cezai sorumluluğunu da gerektirir.

● **Araştırma ve eğitim amacı** ile yapılan faaliyetlerde de hastanın **kimlik bilgileri, rızası olmaksızın açıklanamaz**.

Tıbbi Müdahalede Hastanın Rızası

- **Hastanın Rızası ve İzin**

Madde 24- Tıbbi müdahalelerde **hastanın rızası** gerekir. Hasta küçük veya mahcur ise **velisinden veya vasisinden izin alınır**. Hastanın, velisinin veya vasisinin olmadığı veya hazır bulunamadığı veya hastanın ifade gücünün olmadığı hallerde, bu şart aranmaz.

Kanuni temsilci tarafından muvafakat verilmeyen hallerde, müdahalede bulunmak tıbben gerekli ise, velayet ve vesayet altındaki hastaya tıbbi müdahalede bulunulabilmesi; Türk Medeni Kanunu'nun 272 nci ve 431 inci maddeleri uyarınca **mahkeme kararına bağlıdır**.

Kanuni temsilciden veya mahkemeden izin alınması zaman gerektirecek ve hastaya derhal müdahale edilmediği takdirde **hayatı veya hayati organlarından birisi tehdit altına girecek ise, izin şartı aranmaz**.

Üçüncü fıkrada belirtilen ve hayatı veya hayati organlardan birisini tehdit eden acil haller haricinde, rızanın her zaman geri alınması mümkündür.

Rızanın geri alınması, hastanın tedaviyi reddetmesi anlamına gelir. Rızanın müdahale başladıktan sonra geri alınması, ancak tıbbi yönden sakınca bulunmaması şartına bağlıdır.

Tedaviyi Reddetme ve Durdurma

44

- **Madde 25-** Kanunen zorunlu olan haller dışında ve doğabilecek olumsuz sonuçların **sorumluluğu hastaya ait olmak üzere; hasta kendisine uygulanması planlanan veya uygulanmakta olan tedaviyi reddetmek veya durdurulmasını istemek hakkına sahiptir.**
- Bu halde, tedavinin uygulanmamasından doğacak sonuçların hastaya veya kanuni temsilcilerine veyahut yakınlarına anlatılması ve bunu gösteren yazılı belge alınması gerekir.
- Bu hakkın kullanılması, hastanın sağlık kuruluşuna **tekrar müracaatında hasta aleyhine kullanılamaz.**

- **Küçüğün veya Mahcurun Tıbbi Müdahaleye İştiraki**

Madde 26- Kanuni temsilcinin muvafakatinin gerektiği ve yeterli olduğu hallerde dahi, mümkün olduğu ölçüde **küçük veya mahcur olan hastanın dinlenmesi** suretiyle tıbbi müdahaleye iştiraki sağlanır.

Alışılmış Olmayan Tedavi Usullerinin Uygulanması

46

- **Madde 27-**
- Klinik veya laboratuvar muayeneleri sonucunda bilinen **klasik tedavi metotlarının hastaya fayda vermeyeceğinin sabit olması**
- ve daha evvel **deney hayvanları** üzerinde kafi derecede tecrübe edilmek suretiyle faydalı tesirlerinin anlaşılması
- ve **hastanın rızasının bulunması** şartları birlikte mevcut olduğunda, **bilinen klasik tedavi metotları yerine başka bir tedavi usulü uygulanabilir.**

- Ayrıca, bilinen klasik tedavi metodu dışındaki bir metodun uygulanabilmesi için, **hastaya faydalı olacağının** ve bu tedavinin bilinen klasik tedavi usullerinden daha **elverişsiz sonuç vermeyeceğinin muhtemel olması** da şarttır.
- **Evvelce tecrübe edilmemiş** bir tıbbi tedavi ve müdahale usulü, ancak **zarar vermeyeceğinin ve hastayı kurtaracağının mutlak** olarak öngörülmesi halinde yapılabilir.

Tıbbi Araştırmalar

Tıbbi Araştırmalarda Rıza

48

- **Madde 32-** Hiç kimse; Bakanlığın izni ve kendi rızası bulunmaksızın, tecrübe, araştırma veya eğitim amaçlı hiçbir tıbbi müdahale konusu yapılamaz. Tıbbi araştırmalardan beklenen tıbbi fayda ve toplum menfaati, üzerinde araştırma yapılmasına rıza gösteren gönüllünün hayatından ve vücut bütünlüğünün korunmasından üstün tutulamaz. Tıbbi araştırmalar, sadece, mevzuata göre araştırmada bulunmayan yetkili ve yeterli tıbbi bilgi ve tecrübeyi haiz olan personel tarafından, mevzuat ile belirlenmiş bulunan yerlerde yürütölür. Gönüllünün tıbbi araştırmaya rıza göstermiş olması, bu araştırmada görev alan personelin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

• Gönüllünün Korunması ve Bilgilendirilmesi

Madde 33- Araştırmalarda, gönüllünün sağlığına ve diğer kişilik haklarına **zarar verilmemesi** için gereken bütün tedbirler alınır. Araştırmanın gönüllüye vereceği muhtemel zararlar önceden tespit edilemediği takdirde; gönüllü, **rızası bulunsa dahi**, araştırma konusu yapılamaz.

Gönüllü; araştırmanın maksadı, usulü, muhtemel faydaları ve zararları ve araştırmaya **iştirak etmekten vazgeçebileceği** ve araştırmanın her safhasında başlangıçta verdiği **rızayı geri alabileceği** hususlarında, önceden yeterince **bilgilendirilir**.

İlaç ve Terkiplerin Araştırma Amacıyla Kullanımı

- **Madde 36-** Özel mevzuatına göre izin veya ruhsat alınmış olsa dahi, sırf tıbbi araştırma amacı ile hasta üzerinde **kendi rızası ve Bakanlığın izni bulunmaksızın hiçbir ilaç ve terkip kullanılamaz.**
- İlaç ve terkiplerin tıbbi araştırmada kullanımı, 29/11/1993 tarihli ve 21480 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İlaç Araştırmaları Hakkında Yönetmelik hükümlerine tabidir.

Diğer Haklar

51

- **Güvenliğin Sağlanması**
- **Madde 37-** Herkesin, sağlık kurum ve kuruluşlarında güvenlik içinde olmayı bekleme ve bunu istemek hakları vardır.
Bütün sağlık kurum ve kuruluşları, hastaların ve ziyaretçi ve refakatçi gibi yakınlarının **can ve mal güvenliklerinin korunması ve sağlanması için gerekli tedbirleri almak zorundadırlar.**
Tutuklu ve hükümlerin sağlık kurum ve kuruluşlarında muhafazaları ile ilgili özel mevzuat hükümleri saklıdır.

- **Dini Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Dini Hizmetlerden Faydalanma**

Madde 38- Sağlık kurum ve kuruluşlarının imkanları ölçüsünde hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır.

Kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiç bir şekilde müdahalede bulunulmamak şartı ile **hastalara dini telkinde bulunmak** ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. Bunun için, sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve mekan belirlenir.

İfadeye muktedir olmayıp da dini inancı bilinen ve kimsesiz olan agoni halindeki hastalar için de, talep şartı aranmaksızın, dini inançlarına uygun olan din görevlisi çağrılır.

Bu hakların nasıl ve ne zaman kullanılacağı ve bu konuda alınacak tedbirler, sağlık kuruluşunun çalışma usul ve esaslarını gösteren mevzuatta ayrıca düzenlenir.

- **İnsani Değerlere Saygı Gösterilmesi ve Ziyaret**

Madde 39- Hasta, kişilik değerlerine uygun bir şekilde ve ortamda sağlık hizmetlerinden faydalanma hakkına sahiptir.

Sağlık hizmetlerinde görev alan bütün personel; hastalara, yakınlarına ve ziyaretçilere **güler yüzlü, nazik, şefkatli ve sağlık hizmetleri ile ilgili mevzuat ve bu Yönetmelik hükümlerine uygun şekilde davranmak zorundadır.**

Sağlık hizmetlerinin her safhasında, hastalara, onların bedeni ve ruhi durumları dikkate alınarak, hangi işlemin neden ve nasıl yapıldığı, yapılacağı ve bekletilmeleri söz konusu ise, bekletilmenin sebepleri hususunda gerekli ve yeterli bilgi verilir.

- **Sorumluluk ve Hukuki Korunma Yolları
Müracaat, Şikayet ve Dava Hakkı**

- **Madde 42-** Hastanın ve hasta ile ilgili bulunanların, hasta haklarının ihlali halinde, mevzuat çerçevesinde her türlü müracaat, **şikayet ve dava hakları vardır.**

- **Kurum ve Kuruluş Yetkililerinin Görevi Madde 48-** Sağlık kurum ve kuruluşlarının yetkilileri; bu Yönetmelik'te ve diğer mevzuatta belirtilen hasta haklarının lafzına ve ruhuna uygun olarak kullanılabilmesine yardımcı olmak amacı ile bu Yönetmelik'te gösterilen
- "hasta hakları"nı bir liste, tabela veya broşür haline getirerek, bunları sağlık kurum ve kuruluşunun, hastalar, personel ve ziyaretçiler tarafından kolayca ulaşılp okunabilecek uygun yerlerinde bulundurmak da dahil olmak üzere, gereken bütün tedbirleri almakla mükellef ve yetkilidir.

HEKİM HAKLARI

- Binlerce yıldır süren hasta-hekim ilişkisinde **hekim mutlak otoriteydi**. Bu durum, geleneksel sağlık sisteminin yapılanmasının doğal sonucuydu.
- Hekim tanı ve tedaviyi belirlerdi. Hastanın izlemesi gereken doğru yolu gösterir, elinden tutar, onu güvenli bir dünyada dolaştırırdı. **B**
- **u rol geleneksel aile modelinde babanın oynadığı role benzemekteydi.**

- Gelişmeler hekimin baba rolünü değiştirmeye başlamıştır.
- Hasta-hekim ilişkisi, haklar temelinde karşılıklı katılıma göre yeniden tanımlanmıştır. Bu yeni tanımlamada artık merkezde hasta vardır.
- Hastaya karşı yapılacak girişimler için rızası alınmakta, tanı ve tedavi protokolleri hakkında bilgilendirme hakkına sahip olmaktadır.

- Hasta özerk bir birey olarak "**katılımcı**" rolündedir
- Hastanın bazı hakları olduğu yeni durumda, hekimin eski babacan rolünü sürdürmesi beklenemez.
- Artık erişkin-erişkin ilişkisi içinde yeniden bir denge oluşacaktır.
- Bu dengenin en önemli belirleyicisi, tarafların özerk ve özgür birey temelinde katılım koşuludur.

Hekim Hakları

59

- Hekimin Çağdaş bilimsel tıp olanaklarını uygulama hakkı
Hekimin mesleğini uygularken etik ilkelere bağlı olma hakkı
- Hekimin baskı altında olmadan mesleğini uygulama hakkı
- Hekimin kendi değerlerine ters düşen durumlardan kaçınma hakkı
- Hekimin kendi sağlığını koruma hakkı
- Hekimin yeterli bir gelir düzeyi talep etme hakkı

Hekimin hastayı reddetme hakkı

60

- Kamu kuruluşlarında ve tüzel kişiliği olan kurumlardaki hekim ve diğer sağlık mensupları hastayı kabul etmek zorundadır.
- Özel olarak çalışmasını yürüten bir hekim **bir yerde tekse hastayı kabul etmemelik yapamaz.**
- Yine deprem , savaş ve kitle kazalarında sağlık mensubu tüm hastalara bakmak zorundadır.
- Bu itibarla hekimin hastaya bakıp bakmamakta serbest oluşu ; acil yardım, resmi ya da insani vazifenin ifası gibi hallerle sınırlıdır. Bu durumlarda müdahale zorunludur.
- Ancak; Hekim ya da diş hekimi acil yardım, resmi ya da insani görevin yerine getirilmesi hariç olmak üzere mesleki ve kişisel sebeplerle hastaya bakmayabilir (Tıbbi Deontoloji Tüzüğü 18. madde).

Hekimlerin diğer hakları

61

- **Hekimin yönetsel süreçlere katılma hakkı**
- **Hekimin danışma (konsültasyon) hakkı**
- **İyileşme garantisi vermeme hakkı**
- **Yeterli zaman ayırma hakkı**
- **Tanıklıktan çekinme hakkı**
- **Tedavi Yöntemini Seçme Hakkı**

Hekim Gerçekten Hatalı mı?

62

- Tıp, toplum tarafından genellikle kesinlikler içeren bir bilim dalı olarak kabul edildiğinden farklı hekimlerin "hasta" hakkındaki değişik yorumları toplum tarafından, hatta bazen hekimler tarafından bile **hata olarak görülmektedir**.
- Bir hasta bir hekim tarafından görülüp incelenip, bir tanı aldıktan sonra, başka bir hekim tarafından görülüp bir başka tanı alabilir.
- Hatta **hastayı inceleyen hekim sayısı arttıkça tanı sayısı daha da çeşitlenebilir**. Aynı şekilde hekimler tarafından konulan tanıların aynı olsa bile, hekimlerin verdikleri **tedavi önerileri arasında belirgin farklılıklar** dâ görülebilir.

- Hastaya tam olarak **tanının konamadığı ve dolayısıyla tedavinin yapılamadığı** bu gibi durumları, tıp dışı insanlar genellikle **hekimlerin bilgisizliği, yetersizliği veya ilgisizliği** gibi nedenlerle açıklama eğilimindedirler.
- Hekim Haklarının **Kitle Haberleşme Araçları** Karşısında Korunması
- Sağlık Personelinin **Medyada Teşhir** Edilmemesi